

dr.sc. Mirta Kapural, dipl. iur.*

„PRESUDA VRHOVNOG SUDA br. U-zpz-16/2015-4 od 2. ožujka 2021.: UPRAVNI SPOR HRVATSKO DRUŠTVO ORTODONATA PROTIV AZTN-a“

Ovaj članak izložit će presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 2. ožujka 2021. br. U-zpz-16/2015-4 kojom je povodom izvanrednog pravnog lijeka preinačeno rješenje Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 5. ožujka 2015. i potvrđeno rješenje Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja od 12. lipnja 2014. U radu se najprije predstavljaju utvrđenja iz rješenja Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja u pobijanom rješenju kojim je utvrđen zabranjeni horizontalni sporazum (kartel) sklopljen od strane Hrvatskog društva ortodonata. U nastavku se izlaže Presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 5. ožujka 2015. kojom je navedeno rješenje Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja poništeno, te izvanredni pravni lijek-zahhtjev za izvanredno preispitivanje zakonitosti pravomoćne presude kojeg je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja podnijela Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske protiv presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske. Središnji dio rada obrađuje presudu Vrhovnog suda od 2. ožujka 2021. kojom se uvažava podneseni izvanredni pravni lijek, preinačuje presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 5. ožujka 2015. i potvrđuje rješenje Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja. Značaj ove presude Vrhovnog suda za ispravnu primjenu i tumačenje prava tržišnog natjecanja razmatra se na kraju rada te se ova presuda stavlja u kontekst postojećih EU i hrvatskih propisa kojima je uređena problematika zabranjenih horizontalnih sporazuma-kartela i dogovaranje cijena kroz udruženja.

Ključne riječi: Zabranjeni sporazumi, karteli, udruženje poduzetnika, pravo tržišnog natjecanja, Visoki upravni sud Republike Hrvatske, upravni spor, zahtjev za izvanrednim preispitivanjem zakonitosti pravomoćne presude, Vrhovni sud Republike Hrvatske.

* dr.sc. Mirta Kapural, dipl. iur; predsjednica Vijeća, Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja.

Mišljenja i stavovi autorice izneseni u ovom radu strogo su osobna te stoga ne odražavaju i službena stajališta Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja. **Ovaj stručni članak objavljen je u časopisu Pravo i porezi, RRIF, broj 10, listopada 2021, Zagreb, str. 88-91.**

1. UVOD

Vrhovni sud Republike Hrvatske je presudom broj U-zpz-16/2015-4 od 2. ožujka 2021.¹ temeljem zahtjeva za izvanrednim preispitivanjem zakonitosti pravomoćne presude Državnog odvjetništva Republike Hrvatske (dalje: DORH), broj GZ-DO-70/15-5 od 29. rujna 2015., protiv pravomoćne presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske (dalje: VUSRH) od 5. ožujka 2015.², u upravnom sporu tužitelja Hrvatsko društvo ortodonata protiv rješenja Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: AZTN) od 12. lipnja 2014.³ preinačio pravomoćnu presudu VUSRH-a i presudio kako se tužba odbija kao neosnovana i potvrdio rješenje AZTN-a od 12. lipnja 2014. godine.

2. RJEŠENJE AZTN-a od 12. lipnja 2014.: KARTEL HRVATSKOG DRUŠTVA ORTODONATA

Rješenjem od 12. lipnja 2014. godine AZTN je okončao upravni postupak pokrenut u rujnu 2013. godine i utvrdio kako je Hrvatsko društvo ortodonata (dalje: HDO) na mjerodavnom tržištu pružanja ortodontskih usluga na području Republike Hrvatske, u vremenskom razdoblju od 1. listopada 2010. do 9. listopada 2013. dokumentom pod nazivom „Minimalni cjenik ortodontskih usluga“ utvrdilo minimalne cijene ortodontskih usluga i time sklopilo zabranjeni sporazum (kartel) čiji je cilj ili posljedica sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja u smislu članka 8. stavka 1. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja (dalje: ZZTN).⁴

Prema **članku 8. ZZTN-a** zabranjeni su svi sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika, **odluke udruženja poduzetnika** i usklađeno djelovanje, koje kao cilj ili posljedicu imaju narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, a osobito oni kojima se:

1. izravno ili neizravno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene, odnosno drugi trgovinski uvjeti,

¹ Presuda Vrhovnog suda od 2. ožujka 2021. br. U-zpz-16/2015-4; dostupna na: <http://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads/2021/06/Presuda-Ortodonti.pdf>

² Presuda VUSRH, 5. ožujka 2015., poslovni broj: UsII-70/14-6; dostupna na: <http://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads/2015/09/UPI-034-032013-01034.pdf>

³ Rješenje AZTN-a, 12. lipnja 2014., KLASA: UP/I 034-03/13-01/034, URBROJ: 580-04/88-2014-038; dostupno na: <http://www.aztn.hr/uploads/documents/odluke/TN/UPI-034-032013-01034.pdf>

⁴ Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja; Nar.nov., br. 79/09, 80/13, 41/21.

2. ograničava ili nadzire proizvodnja, tržište, tehnološki razvoj ili ulaganje,
3. dijele tržišta ili izvori nabave,
4. primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju,
5. uvjetuje sklapanje ugovora prihvaćanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.⁵

Također, sukladno **članku 8. stavku 2. ZZTN-a**, sporazumima u smislu stavka 1. ovoga članka smatraju se osobito ugovori, pojedine odredbe ugovora, **usmeni ili pisani dogovori među poduzetnicima** te usklađena praksa koja je posljedica takvih dogovora, **odluke poduzetnika ili udruženja poduzetnika**, opći uvjeti poslovanja i drugi akti poduzetnika koji jesu ili mogu biti sastavni dio ugovora i slično, neovisno o tome jesu li takvi sporazumi sklopljeni između poduzetnika koji djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije (horizontalni sporazumi) ili između poduzetnika koji ne djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije (vertikalni sporazumi).

Slijedom toga, AZTN je nesporno utvrdio da je HDO postupilo u suprotnosti s odredbama o tržišnom natjecanju na način da je dana 24. rujna 2010. godine izradilo dokument „Minimalni cjenik ortodontskih usluga“ koji predstavlja zabranjeni sporazum koji za cilj ili posljedicu ima sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, a u smislu članka 8. ZZTN-a stavka 1. ZZTN-a.

Nadalje, AZTN je u ovom rješenju utvrdio kako HDO nije imalo zakonsko uporište za izradu spornog cjenika budući da činjenica kako je za određivanje najniže cijene dentalnih usluga sukladno svojim zakonskim i statutarnim ovlastima, ovlaštena isključivo Hrvatska komora dentalne medicine, nije mogla ni na koji način ovlastiti HDO na donošenje takvog cjenika. AZTN nije prihvatio navode HDO-a kako se radilo samo o prijedlogu Minimalnog cjenika jer je nesporno utvrđena činjenica da je predmetni Minimalni cjenik sadržavao popis ortodontskih usluga i njihove minimalne cijene. Prema tome, nesporno je i kako je njegov nastanak posljedica dogovora o cijeni između osoba koje si međusobno konkuriraju na istom

⁵ Članak 101. Ugovora o funkcioniraju EU koji je izravno primjenjiv u RH u postupcima pred Agencijom na gotovo isti način definira zabranjene sporazume. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT#d1e2526-47-1>

mjerodavnom tržištu te da se isti tri godine nalazio javno objavljen na mrežnoj stranici HDO-a. Stoga, HDO nije mogao izbjeći utvrđenje povrede članka 8. stavka 1. ZZTN-a koju je počinilo donošenjem „Minimalnog cjenika ortodontskih usluga te je zbog toga trebalo navedeni dokument smatrati dogovorom o cijenama između konkurenata koji je zabranjen prema cilju što predstavlja jednu od najtežih povreda propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.⁶

Dogovori o cijenama, podjeli tržišta i slične aktivnosti poduzetnika koji posluju na istom tržištu i koji su konkurenti, suprotni su samoj biti i svrsi tržišnog gospodarstva. Takvim se dogovorima sprječava optimalna alokacija resursa, ukida konkurencija među poduzeticima, kao temeljni pokretač razvoja tržišnog gospodarstva, a postojanje više tržišnih takmaca samo je formalne naravi jer dogovarajući istu cijenu za isti proizvod ili uslugu koji proizvode odnosno pružaju različiti poduzetnici s različitim troškovima i različitom proizvodnosti i efikasnosti poslovanja zapravo djeluju kao jedan poduzetnik. Kod takve vrste sporazuma prestaje potreba sudionika sporazuma da se natječu u kvaliteti usluge i uvođenju inovacija. Umjesto toga sudionicima sporazuma osigurava se opstanak na tržištu tako dugo dok se pridržavaju dogovorenog. Posljedica toga je da će na tržištu opstati i oni poduzetnici koji na njemu ne bi mogli opstati u uvjetima učinkovitog tržišnog natjecanja. Stavljajući to u kontekst predmetnog slučaja, AZTN je utvrdio kako je HDO izradom takve vrste dokumenata te njegovom objavom na vlastitoj mrežnoj stranici kako bi se isti učinilo dostupnim i drugim članovima koji nisu bili prisutni prilikom donošenja istog, odstupio od uobičajenog i dozvoljenog tržišnog ponašanja, a na štetu učinkovitog tržišnog natjecanja. Ujedno je rješenjem AZTN-a ocijenjeno kako je riječ o sporazumu koji je zabranjen prema cilju, pa njegov učinak i nije potrebno dokazivati. Navedeno znači da takvi zabranjeni dogovori već po svojoj prirodi imaju za cilj narušavanje tržišnog natjecanja, pa u konkretnom slučaju nije nužno dokazati i anti-kompetitivne učinke takvog ponašanja na samo tržište.⁷

Nadalje, činjenicu da članovi HDO-a nisu imali obvezu primjene spornog cjenika, AZTN je razmatrao kao jednu od olakotnih okolnosti koja je pridonijela izricanju simbolične upravno-kaznene mjere, ali nikako nije mogla predstavljati temelj za oslobađanje od odgovornosti za počinjenje povrede ZZTN-a. Navedenom udruženju poduzetnika, HDO-u, izrečena je

⁶ O kartelima, detaljnije također u ranijem radu autorice, “Karteli-zabranjeni sporazumi između tržišnih takmaca u pravu tržišnog natjecanja EU”, Pravo i porezi, RRF, broj 12, Zagreb, 2008. str. 83-92.

⁷ Zabranjeni sporazumi po cilju detaljnije su obrazloženi u Alison Jones and Brenda Sufrin, EU Competition Law-Text, cases and materials, fifth edition, Oxford University press, 2014, str. 204-214.

simbolična upravno-kaznena mjera u iznosu od 150.000,00 kuna.⁸ Minimalni cjenik ortodontskih usluga utvrđen je *ex lege* ništetnim u skladu s odredbama ZZTN-a.

3. PRESUDA VUSRH od 5. ožujka 2015.: PONIŠTENJE RJEŠENJA AZTN-a

HDO kao tužitelj podnio je tužbu protiv rješenja AZTN-a osporavajući da je Minimalni cjenik zabranjeni sporazum, a AZTN je u svom odgovoru na tužbu detaljno odgovorio na navode tužbe HDO-a i još jednom obrazložio razloge za donošenje svoje odluke. Unatoč tome, VUSRH je presudom od 5. ožujka 2015. usvojio tužbeni zahtjev HDO-a i poništio rješenje AZTN-a. Sud je smatrao da je tužitelj u pravu i da je AZTN temeljem nespornih činjenica, izveo pogrešan zaključak u pogledu činjeničnog stanja i nepravilno primijenio mjerodavno materijalno pravo. Navedeno Sud temelji na spornom utvrđenju predstavlja li uopće dokument Minimalni cjenik kojeg je izradio HDO, sporazum kakav ima u vidu odredba članka 8. stavka 2. ZZTN-a. Prema navođenju Suda, ovdje se radi o području dentalne medicine, koje je regulirano posebnim zakonom, te je za pravilno rješenje ove stvari bilo potrebno imati u vidu i odredbe Zakona o stomatološkoj djelatnosti. Uzimajući u obzir posebne zakonske odredbe i činjenično stanje, Sud smatra da Minimalni cjenik ne predstavlja zabranjeni sporazum u smislu članka 8. stavka 1. točke 1. ZZTN-a. Slijedom toga utvrđenja, Sud se ne slaže sa zaključkom AZTN-a da je u konkretnom predmetu riječ o zabranjenom sporazumu koji se očituje u dogovoru o cijenama, a koji dogovor predstavlja ograničavanje tržišnog natjecanja. Naime, prema obrazloženju Suda, dogovor poduzetnika o cijenama mora moći imati za cilj ili posljedicu primjenu tako dogovorenih cijena na tržištu, a to je ovdje izostalo, jer Minimalni cjenik nije u primjeni, a niti bi mogao biti s obzirom na zakonsku regulativu iz područja dentalne medicine, prema kojoj samo Komora može definirati najnižu cijenu dentalne usluge. Stoga Sud zaključuje da Minimalni cjenik ne predstavlja sporazum kakav predviđa ZZTN jer se izravno, a ni neizravno ne utvrđuje najniža cijena dentalnih usluga, te Sud nalazi da predmetni Minimalni cjenik, kojeg je ovlaštena Komora ocijenila sukladnim propisima iz njene nadležnosti, nije niti je mogao imati za cilj ili posljedicu narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu u smislu ZZTN-a.

⁸ Agencija može izreći simboličnu novčanu kaznu poduzetniku kada se on nalazi u teškoj financijskoj situaciji i u drugim slučajevima u kojima je utvrđeno da narušavanje tržišnog natjecanja nije bilo značajno ili da nije imalo negativan učinak na tržištu. Članak 64. stavak 16. ZZTN-a.

4. IZVANREDNI PRAVNI LIJEK: ZAHTJEV ZA IZVANREDNO PRESPITIVANJE PRAVOMOĆNOSTI PRESUDE

Za preispitivanje zakonitosti rješenja AZTN-a, ZZTN predviđa samo jedan stupanj, odnosno nezadovoljna stranka može u roku od 30 dana od dana dostave rješenja tužbom pokrenuti upravni spor pred VUSRH.⁹ Protiv pravomoćne presude VUSRH-a nema redovnog pravnog lijeka, pa u slučaju donošenja presude kojom se tužba usvaja i rješenje AZTN-a poništava, ne postoji redovni sud druge instance kojem bi se AZTN obratio protiv negativne presude VUSRH-a kao u predmetnom slučaju. Na raspolaganju mu stoji isključivo izvanredni pravni lijek, i to zahtjev za izvanredno preispitivanje zakonitosti pravomoćne presude VUSRH-a sukladno članku 78. Zakona o upravnim sporovima.¹⁰ AZTN je smatrao kako je VUSRH u ovom predmetu donio presudu koja pogrešno tumači pa i u određenoj mjeri čak negira ukupni koncept kartela kakvog poznaju ZZTN i pravna stečevina Europske unije (dalje: EU). Prema mišljenju AZTN-a u ovoj je presudi riječ o presedanu koji bi mogao imati dugoročne štetne učinke na interese potrošača, poduzetnika i cjelokupno tržišno natjecanje ako bi rečena presuda VUSRH-a ostala na snazi. Stoga je u srpnju 2015. godine, AZTN uputio prijedlog Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske (dalje: DORH) za podnošenje zahtjeva Vrhovnom sudu Republike Hrvatske za izvanrednim preispitivanjem zakonitosti pravomoćne presude VUSRH-a u ovom predmetu. DORH je prijedlog AZTN-a smatrao osnovanim te je u rujnu 2015. godine obavijestio AZTN da je DORH podnio Vrhovnom sudu RH zahtjev za izvanredno preispitivanje zakonitosti pravomoćne presude.

5. PRESUDA VRHOVNOG SUDA od 2. ožujka 2021.: POTVRDA RJEŠENJA AZTN-a

Nakon skoro šest godina od podnošenja izvanrednog pravnog lijeka, Vrhovni sud uvažio je zahtjev za izvanredno preispitivanje zakonitosti pravomoćne presude kao osnovan, preinačio presudu VUSRH-a na način da se tužba odbija kao neosnovanu i presudio u korist AZTN-a. U obrazloženju presude od 2. ožujka 2021., Vrhovni sud je istaknuo kako je AZTN u provedenom upravnom postupku pravilno utvrdio da je HDO donošenjem i objavom dokumenta „Minimalni

⁹ Članak 67. ZZTN.

¹⁰ Zakon o upravnim sporovima, Nar.nov., br. 20/2010, 143/2012, 152/2014, 29/2017.

cjenik ortodontskih usluga“ kojim su utvrđene minimalne cijene usluga, sklopilo zabranjeni sporazum iz članka 8. stavka 1. ZZTN-a. Vrhovni sud Republike Hrvatske, u svojoj je presudi naveo ono što je AZTN tijekom cijelog postupka i u svom rješenju naglašavao, a to je da kad zakonom nije dana ovlast nekom udruženju poduzetnika da utvrđuje cijene proizvoda ili usluga svojih članova, da se tada svako utvrđivanje cijena, a pogotovo utvrđivanje minimalnih ili fiksnih cijena, smatra povredom propisa o zaštiti tržišnog natjecanja. Upravo se zbog toga ne može tužitelj (HDO) pozivati na Zakon o stomatološkoj djelatnosti kojim je propisano da Komora donosi jedinstveni cjenik kako bi otklonio primjenu ZZTN-a na predmetni Minimalni cjenik. Prema tumačenju Vrhovnog suda, udruženje poduzetnika koje je utvrđivalo cijene usluga svojih članova neće biti predmet sankcioniranja od tijela za zaštitu tržišnog natjecanja samo u slučaju kada je takva ovlast izričito navedena u zakonu koji uređuje djelokrug i ovlast tog udruženja poduzetnika. I zato je bio ispravan zaključak AZTN-a u pobijanom rješenju.

Nadalje, Vrhovni sud Republike Hrvatske potvrdio je i utvrđenje AZTN-a da su takvi sporazumi zabranjeni prema cilju i da je za njihovo postojanje nebitno je li takav sporazum primijenjen u praksi, dovoljno je da sporazum sadrži dogovor o cijenama, te kako nije potrebno da nastanu i posljedice takvih sporazuma na mjerodavnom tržištu. Stoga nije potrebno provoditi niti ispitivanje stvarnih ili potencijalnih učinaka takvih sporazuma na tržište, kada se utvrdi njihov protu-tržišni cilj, pa u tom smislu nije niti relevantan navod da se predmetni Minimalni cjenik ne primjenjuje u praksi.¹¹ Slijedom ovih utvrđenja, Vrhovni sud Republike Hrvatske preinačio je presudu VUSRH-a od 5. ožujka 2015. da se tužba odbija kao neosnovana i time potvrdio ranije poništeno rješenje AZTN-a.

6. ZNAČAJ PRESUDE VRHOVNOG SUDA

Obrazložena presuda Vrhovnog suda od izuzetnog je značaja za ispravno tumačenje i primjenu prava tržišnog natjecanja u smislu nacionalnih propisa i EU pravne stečevine.

S jedne strane, za karte je specifično da su zabranjeni sporazumi po cilju za koje nije potrebno dokazivati nastanak negativnog učinka na tržištu koji su već per se zabranjeni, te predstavljaju

¹¹ Kada se utvrdi da sporazum ima za cilj ograničavanje tržišnog natjecanja, nema potrebe uzimati u obzir njegove konkretne učinke. Navedeno je utvrdio i Sud EU u predmetu C-49/92P, *Komisija protiv Anic Partecipazioni SpA* (1999), ECR-I-4125, presuda Suda EU od 8. srpnja 1999.

teško ograničenje tržišnog natjecanja za koje se u pravilu izriču visoke kazne. Naime, karteli predstavljaju teške povrede prema cilju što znači da je za njihovu protupravnost dovoljno da je sklopljen takav zabranjeni dogovor između konkurenata. Stoga niti u analiziranom predmetu kartela ortodanata, AZTN nije detaljno analizirala niti utvrđivala konkretne posljedice na tržište ili na interese potrošača nastale sklapanjem tog zabranjenog sporazuma sukladno i pravnoj stečevini EU. Sukladno članku 24. Smjernica o horizontalnim sporazumima ograničenje tržišnog natjecanja po cilju je ono koje po svojoj samoj suštini ima mogućnost ograničavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a kojem sadržajno odgovara članak 8. stavak 1. ZZTN-a, pa ispitivanje stvarnih ili potencijalnih učinaka sporazuma na tržištu nije potrebno kad se utvrdi njegov cilj protivan tržišnom natjecanju.¹² Također, prema Smjernicama o horizontalnim sporazumima, kada se utvrdi da sporazum ima za cilj sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, nema potrebe uzimati u obzir i njegove konkretne učinke. To znači da su takvi sporazumi zabranjeni *per se* bez obzira jesu li nastupili njihovi stvarni učinci na tržišno natjecanje ili ne.¹³ U točki 21. Smjernica pojašnjava se što su to ograničenja tržišnog natjecanja prema cilju, to su ona ograničenja koja već po samoj svojoj prirodi imaju mogućnost ograničavanja tržišnog natjecanja, a sukladno točki 22. Smjernica, sadržaj konkretnog sporazuma i njegovi objektivni ciljevi relevantni su pri ocjeni ima li taj sporazum za cilj ograničiti tržišno natjecanje. U slučaju horizontalnog sporazuma, ograničenja tržišnog natjecanja prema cilju uključuju dogovaranje cijena ili drugih trgovinskih uvjeta, ograničavanje proizvodnje i podjelu tržišta, itd.¹⁴ Prema tome, svako utvrđenje protivno ovim postulatima o kartelima, posebice od strane viših nacionalnih sudova dovelo bi do potpuno pogrešne primjene prava tržišnog natjecanja koje uređuje zabranjene sporazume i u konačnici imalo za posljedicu stvaranje sudskih presedana protivnih EU pravu.

S druge strane, značaj ove presude Vrhovnog suda proizlazi iz ispravnog tumačenja elemenata nužnih za utvrđivanje odgovornosti udruženja za sklapanje zabranjenih sporazuma. Naime, kartele sklapaju poduzetnici, a u pojam poduzetnika ulaze i udruženja poduzetnika kao što je HDO u konkretnom slučaju koja mogu sklopiti zabranjeni sporazum, a karteli se u praksi prava tržišnog natjecanja često i sklapaju upravo unutar različitih profesionalnih i strukovnih

¹² Smjernice EK o primjeni članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na horizontalne sporazume o suradnji (Službeni list C 11, od 14. siječnja 2011.)

¹³ Točka 20. Smjernica o horizontalnim sporazumima.

¹⁴ Točka 23. Smjernica o horizontalnim sporazumima.

udruženja.¹⁵ Svi oblici kartela mogu se ostvarivati putem udruženja (npr. trgovačkih udruženja) pa su stoga i statuti, pravila, uvjeti članstva, preporuke i odluke koje ne moraju biti obvezne za članove također obuhvaćeni člankom 101. UFEU-a.¹⁶

Sukladno EU pravu, udruženje može biti samo odgovorno za povredu članka 101. UFEU, a mogu biti odgovorni i njegovi članovi. Odluka o odgovornosti samog udruženja ovisit će o tome mogu li se postupci udruženja razdvojiti od postupaka njegovih članova i ima li udruženje posebnu (npr. vodeću) ulogu u kartelu.¹⁷ Intencija je novijeg prava tržišnog natjecanja da se osigura odgovornost udruženja poduzetnika, pa tako i posljednje izmjene ZZTN-a kojima se preuzima EU Direktiva 2019/1 propisuju detaljno odgovornost i način kažnjavanja udruženja poduzetnika.¹⁸ I upravo u tom kontekstu i činjenici da posebnim zakonom udruženje nije ovlašteno za usluge svojih članova određivati cijene valja promatrati predmetni slučaj koji obrazlaže presuda Vrhovnog suda.

Zaključno, obrazložena presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske vrlo je značajna radi ispravnog tumačenja nacionalnog prava tržišnog natjecanja sukladno i uvriježenoj sudskoj praksi EU sudova i EU pravne stečevine. Stoga bi pravna shvaćanja Vrhovnog suda u ovom predmetu trebala poslužiti i kao izvor prava koji ima posebnu snagu i autoritet za pravilno tumačenje i ispravnu primjenu propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

¹⁵ O sklapanju zabranjenih horizontalnih sporazuma putem ili od strane udruženja pisala je ranije autorica, vidi, "Odgovornost udruženja u zabranjenim sporazumima konkurenata", Pravo i porezi, RRIF, broj 9, rujan 2016, Zagreb, str., 54-63. Također i Ingeborg Simonsson, „Legitimacy in EU cartel control“, *Modern studies in European Law*, Hart publishing, 2010, str. 127-145

¹⁶ U predmetu *Van Landewyck Sarl and others v. Commission* 1980, ECR 3125, para 8., Sud EU smatrao je da su određeni poduzetnici članovi udruženja jer su se pristali da budu obuhvaćeni preporukama toga udruženja i postupali su po tim preporukama koje su bile protivne tržišnom natjecanju.

¹⁷ Npr. odluka Suda EU-a, spojeni predmeti 89, 104, 114, 116, 117, 125 do 129/85 A. *Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission*, (1988) ECR 5193, točka 27. obrazloženja presude.

¹⁸ Primjerice, članak 64. ZZTN-a., Direktiva (EU) 2019/1 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o ovlaštivanju tijela država članica nadležnih za tržišno natjecanje za učinkovitiju provedbu pravila o tržišnom natjecanju i osiguravanju pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta (SL EU, L 11, 14.1.2019.).
